

Haarlem

Gemeente Haarlem

Rob van Doorn

Wethouder duurzaamheid, wijken en mobiliteit

Retouradres Postbus 511, 2003PB Haarlem

Aan de commissie Beheer

Datum 29 mei 2013
Ons kenmerk STZ/OGV/2013/214836
Contactpersoon LM Meuleman
Doorkiesnummer (023) 511 3386
E-mail lmeuleman@haarlem.nl
Onderwerp Lage Kadijk
Bijlage 1 Tussentijdse onderzoeksgegevens weidevogeltelling Verenigde Polders 2013
2 Feitenlijst weidevogels gemeente Haarlem

Geachte commissieleden,

Op 14 maart 2013 is het openstellen van de Lage Kadijk besproken in uw commissie. In meerderheid vond u de onderbouwing, die ten grondslag lag aan het openstellen van de Lage Kadijk, niet voldoende en achtte nader onderzoek nodig om een definitieve beslissing te kunnen nemen.

De afgelopen periode is gebruikt om de weidevogels in de Verenigde Polders te tellen. In bijlage 1 treft u een tussenrapport van het onderzoek aan.

De uitkomst is dat er vrijwel geen broedende weidevogels zijn in de Verenigde Polders. Dit komt overeen met de conclusie van het onderzoek dat vorig jaar is gedaan door de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland. Wel zijn er weidevogels waargenomen die niet aan het broeden zijn.

Bijlage 2 biedt een overzicht van weidevogels in de hele gemeente Haarlem.

Nu er ook van dit jaar gegevens zijn over de weidevogels is opnieuw de vraag aan de orde of we de Lage Kadijk vanaf 2014 willen openstellen gedurende het broedseizoen.

Alvorens mijn antwoord op deze vraag te geven, stel ik u in kennis van de volgende overwegingen.

Factoren die van invloed zijn op de weidevogels

Weidevogels zijn afhankelijk van voldoende broed- en foerageergelegenheid. Dit wordt beïnvloed door de aard en de mate van het agrarisch gebruik van de polders en de grondwaterstand in het gebied. Verder is het van belang dat er voldoende veiligheid is. Dit betekent een open veld zonder roofdieren en zonder hoge bomen in de nabijheid die onderdak aan roofvogels geven.

Gaarne bij beantwoording ons kenmerk vermelden.
Bezoekadres: Brinkmanpassage, Haarlem
www.haarlem.nl

Haarlem

2

Alle bovengenoemde factoren zijn voor weidevogels in de huidige situatie negatief. Het land wordt te intensief bemest en beweid en de grondwaterstand is te laag. Gevoegd bij de hoge populieren langs de Betuwelaan maakt dit geheel dat er nauwelijks weidevogels in het gebied broeden. Daarbij maakt het weinig verschil of de Lage Kadijk wel of niet is afgesloten.

Maatregelen om de natuur in de Verenigde Polders te bevorderen

Om de weidevogels een kans te geven, is een aantal zaken van belang: minder intensief bemesten, later maaien en een hogere grondwaterstand. Er is overleg met de boer om één van de voor de weidevogels meest geschikte percelen aan te passen. Daarnaast zal Rijnland onderzoeken of de waterstand in het hele gebied, eventueel ten dele, kan worden verhoogd. Voorts bevordert het kappen en vervangen van de populieren langs de Betuwelaan door knotbomen (els of es) de veiligheid van de weidevogels. Dit kost eenmalig maximaal € 49.000,-. Op termijn is deze maatregel ook nodig omdat de populieren over circa 5 jaar meer onderhoud nodig hebben. Bovengenoemde maatregelen verbeteren de leefomstandigheden van de weidevogels, maar ook die van andere bijzondere of (streng) beschermde dier- en plantensoorten die in de Verenigde Polders voorkomen. Het bevorderen van deze soorten als haas, rugstreepad, bittervoorn en kleine modderkruiper vereisen zowel van beheerder als eigenaar een wettelijke inspanningsverplichting. Vanwege deze natuurlijke rijkdom zijn de Verenigde Polders in het concept ecologisch beleidsplan aangegeven als ecologische potentie.

Conclusie

De openstelling van de Lage Kadijk als recreatieve route draagt potentieel bij aan de versterking van de weidevogels, echter niet in die mate als de overige genoemde factoren. Uit onderzoek dat vorig jaar door de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en dit jaar door de gemeente is gedaan, blijkt dat er weinig weidevogels in het gebied zijn.

Mijn advies blijft dan ook overeenkomstig het collegebesluit om de Lage Kadijk open te houden gedurende het broedseizoen, onder voorwaarde dat bovengenoemde maatregelen worden uitgevoerd. Ter plekke zal eveneens worden gewezen op de verplichting om honden aan de lijn te houden.

Ik ben graag bereid om met u van gedachten te wisselen naar aanleiding van deze brief.

Met vriendelijke groet,

Rob van Doorn

Tussenrapportage weidevogels in de Verenigde Polders bij Haarlem in 2013

Door Ben Kruijsen

15 mei 2013

Inleiding

Op 22 april 2013 gaf de gemeente Haarlem opdracht aan Ecologisch Adviesbureau B. Kruijsen te Santpoort- Noord een weidevogelonderzoek voorjaar 2013 te verrichten in de Verenigde Polders bij Haarlem. Dit rapport doet hiervan tussentijds verslag.

Methodiek

Het onderzoek is/wordt uitgevoerd per fiets waarbij het onderzoeksgebied van circa 60 ha vanaf de randen met behulp van een verrekijker wordt onderzocht op de aanwezigheid van alle vogelsoorten (foto > hier met de stadsecoloog Dik Vonk). Het is de bedoeling in de periode april, mei en juni het gebied in totaal zesmaal te bezoeken. Dit verslag behandelt het resultaat van vier van deze veldmetingen. Met het oog op de tussenrapportage is één van de metingen naar voren gehaald zodat de analyse kon worden uitgevoerd op vier metingen in plaats van drie. Naast weidevogels is er ook aandacht voor potentiële predatoren van kuikens en eieren van weidevogels zoals kraaiachtigen, meeuwen, blauwe reiger en zoogdieren. Tot slot zijn ook waarnemingen van overige vogels in de graslanden genoteerd. De uitgevoerde beheermaatregelen (mestinjectie, hydrologisch beheer, begrazing) worden tevens op kaart aangegeven.

Alle waarnemingen van vogels, aantallen en hun gedrag en het beheer van de graslanden zijn op veldkaarten aangegeven en later via een GIS-softwarepakket in de computer opgeslagen. Met behulp van deze programmatuur zijn de gegevens van de metingen geanalyseerd. Tijdens het onderzoek wordt ook relevante literatuur bestudeerd, zijn aanvullende natuurgegevens opgevraagd bij Landschap Noord-Holland waar tegenwoordig de provinciale natuurgegevens zijn opgeslagen. Ook zijn er gesprekken gevoerd met omwonenden van het onderzoeksgebied.

Na zes metingen volgt in juni van dit jaar de eindrapportage waarin o.a. verder wordt ingegaan op overige gegevens zoals literatuur en de interviewresultaten. In deze rapportage wordt volstaan met de belangrijkste eigen onderzoeksgegevens.

Resultaten

weidevogels en overige vogels

Tijdens het onderzoek is territoriaal gedrag waargenomen van de Kievit (5), tureluur(1), grutto (1) en knobbelwaan (1). Er zijn ook wat losse waarnemingen van kraakeend en scholekster maar voornamelijk leiden die niet tot vaststelling van een territorium van deze soorten.

Kaart 1 toont de territoria van de waargenomen weidevogels in de Verenigde Polders op basis van vier metingen. Het valt op dat de weidevogels vooral in het noordelijke deel van de Verenigde Polders voorkomen. Zie verder hoofdstuk **analyse**. In het zuidelijke deel zijn vooral veel ganzen waargenomen waaronder de grauwe gans soms in groepen van ruim 60 exemplaren en nijlganzen in groepen en groepjes tot maximaal 15.

potentiële predatoren

Kaart 2 toont het voorkomen van potentiële predatoren waarbij de verschillende metingen met een apart gekleurde stip zijn aangegeven. Vaak zijn aangetroffen kraai, kauw (vaak in groepen), eenmaal groepen meeuwen (eerste meting), ekster, buizerd, blauwe reiger en 1x een kat. Ook hier is opvallend dat de predatoren vooral in het noordelijke deel voorkomen. Ze zijn hier foeragerend waargenomen. Hun prooiën betroffen in deze periode waarschijnlijk de entomofauna van het grasland zoals emelten e.d.

Analyse

Wat verklaart de duidelijke concentratie van weidevogels én potentiële predatoren in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied? Een goede verklaring is het verschil in beheer tussen beide gebieden. De noordelijke graslanden zijn in beheer bij een andere boer dan in het zuidelijke deel. In het noordelijke deel zien we nog lokaal structuurrijk grasland en een enkel perceel vertoont kenmerken van een hooiland met een soort als veldzuring. De waterstanden zijn hier redelijk hoog. De cultuur is derhalve niet zeer intensief te noemen. Dit zijn gunstige uitgangssituaties voor weidevogels. Potentiële predatoren komen waarschijnlijk veel in het noordelijke gebied voor, omdat er in deze tijd van het jaar in de minder intensief beheerde grasmat relatief veel prooidieren zoals insectenlarven en wormen voorkomen. Minder gunstig voor weidevogels zijn deze predatoren als de weidevogels een nest met eieren of kuikens hebben. Deze zijn dan een gemakkelijke prooi voor de predatoren door het grote aantal predatoren en de lage dichtheid aan weidevogels. Het feit dat kraaien, eksters e.a. hier in grote getale voorkomen vloeit voort uit het feit dat grote delen van het graslandgebied omzoomd zijn met geboomte, het broedbiotoop van deze vliegende predatoren. Naar verwachting zal het broedsucces van de weidevogels in de noordelijke delen van de Verenigde Polders daarom zeer laag zijn.

In het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied is veel meer open ruimte en zijn er veel minder voor weidevogels ongunstige houtopstanden. Het ontbreken van weidevogels hier staat ongetwijfeld in relatie tot het intensieve agrarische beheer ter plaatse. Op heel wat percelen waren de sporen van de mestinjector aanwezig. Het gebruik van deze machine heeft een fatale werking op weidevogelnesten. Ook de zeer lage waterstanden betekenen een forse drooglegging van het gebied. Ook dit is een ongunstige factor voor broedende en foeragerende weidevogels.

rapport
Ecologisch Adviesbureau B.Kruijzen
Eyndenhoefflaan 7
2071 AM Santpoort-Noord
www.natuuradvies.nl

Feiten weidevogels gemeente Haarlem

April 2013

Aanleiding voor deze notitie is het onderzoek naar weidevogels in de Verenigde Polders dat vorig jaar is gedaan door de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland. Daaruit bleek dat er weinig broedende weidevogels waren in dat gebied. Om dit in een breder kader te plaatsen is een quickscan gedaan in de overige weidegebieden in Haarlem.

Hieronder is per gebied geschreven wat de huidige situatie is voor weidevogels. Dit geeft een korte beschrijving van de inrichting, het gebruik, de grootte en of er nog weidevogels voorkomen. Ook gebieden net over de gemeente grens zijn meegenomen om te kijken of er aansluiting is of mogelijkheden hiertoe zijn op gebieden die tegen de gemeente grens aan liggen.

Landelijk gezien lopen de aantallen weidevogels terug. Het onderzoek 'Een nieuwe toekomst voor de natuur in de Verenigde Polders in Haarlem' van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland van oktober 2012 beschrijft dat het teruglopen van de weidevogelstand vooral drie oorzaken heeft. Dit zijn verlaging van de (grond)waterstand, intensief agrarisch gebruik en de toename van roofdieren. De provincie probeert de weidevogels te beschermen maar kiest alleen voor investering in kerngebieden die geschikt zijn of op korte termijn geschikt kunnen worden gemaakt. In Haarlem is alleen de Hekslootpolder een provinciaal kerngebied voor weidevogels.

Hieronder volgen gegevens over weidevogels in Haarlem per gebied.

Gebied	Huidige situatie
Weilanden rond landgoed Hageveld (gem. Heemstede)	Potentieel uitwijkgebied voor weidevogels uit de Verenigde Polders. De bebouwing aan de Zuid-Schalkwijkerweg en de beplanting aan de kant van Heemstede is een barrière tussen de landen van Hageveld en de Verenigde Polders.
Verenigde Polders	Jaarlijks nestelen kieviten in het gebied, maar het is niet duidelijk wat het broedsucces is. Het huidige beheer minimaliseert de voedselmogelijkheid voor de jongen. De weidevogelstand is de afgelopen jaren terug gelopen. Grutto en tureluur zijn als effectieve broedvogels verdwenen.
Poelpolder tussen de bospercelen	Te klein als optimaal weidevogelgebied. De graslanden tussen de bosjes zijn te kleinschalig en verruigd. Er zijn geen weidevogels waargenomen.
Poelpolder ten zuiden van het bijenpad	De afgelopen 10 jaar is er incidenteel wel eens een grutto gehoord. Gezien de grootte van de graslanden en het ontbreken van ruigte is het onverklaarbaar arm aan weidevogels. Wel zijn er massaal kauwen en veel houtduiven en foeragerende spreeuwen, een lepelaar en één bergeend gezien.
Zuiderpolder	Is te versnipperd en te klein als weidevogelgebied. Veel te kleinschalig voor weidevogels en omringd door bosschages.
Zuidstuk Zuiderpolder	Restant van oorspronkelijke weidevogelpopulatie, toekomst onzeker. 4 kieviten en 3 tureluurs waargenomen. Kievit en tureluur jaarlijks aanwezig en hoorbaar vanuit het Reinaldapark, broedsucces onbekend.
Oostkant Waarderpolder	Gehele oostkant Waarderpolder is een smalle strook met veel versnippering. Het is te klein voor weidevogels en aan alle kanten omringd door ruigte en struweel. Schoteroog is niet geschikt voor weidevogels. Ten zuiden van de manege zijn recent drie kleine kavels met bagger opgehoogd en daardoor dit jaar geheel ongeschikt geworden voor weidevogels.
Veerpolder	De oostzijde van de Veerplas is te kleinschalig en te verruigd. Veel grauwe gans, aalscholvers op paaltjes en één paar slobbeenden. Geen weidevogels

	gezien.
Hekslootpolder incl. Oude Spaarndammerpolder	Hoogwaardig weidevogelgebied met veel soorten en broedsucces. De afgelopen jaren is de stand van alle soorten wel teruggelopen. Als compensatie voor afname van weidevogels is er een plas gemaakt om kluten als broedvogel te trekken. Dit is succesvol en wordt tevens gebruikt voor grutto's om eten te zoeken.
Verdolven landen	Te klein en te intensief in gebruik voor weidevogels. Kieviten gezien en een broedende kievit in het westelijk bollenperceel in de gemeente Velsen.
Graslanden Santpoort (gem. Velsen)	Enkele weidevogels zijn aanwezig. Broedsucces is niet bekend.
Schoterveenpolder (Kleverlaan)	Restant weidevogelgebied. Te klein voor kievit en scholekster. Geen weidevogels aangetroffen.
Gemeente Bloemendaal ter hoogte van de Kleverlaan	Geen mogelijkheid tot aansluiting op potentieel weidevogel gebied in Haarlem. Geen weidevogels waargenomen.
Westelijk Tuinbouw gebied	Er zijn weinig weilanden en veel akkers. Er komen wel kieviten met potentieel broedsucces en scholeksters die rusten en/of foerageren.

Uit bovenstaande blijkt dat in de gemeente Haarlem alleen de Hekslootpolder geschikt is als duurzaam weidevogelgebied, waar verschillende soorten vogels met meerdere paren succesvol kunnen broeden. Andere gebieden binnen Haarlem zijn door ongunstig gebruik of inrichting niet meer geschikt om optimaal weidevogelgebied te worden, alleen incidenteel kan er een broedsucces zijn. De Verenigde Polders en Poelpolder zijn wel groot genoeg als mogelijk uitrustgebied maar worden door de inrichting en beheer weinig gebruikt door de weidevogels. Er is weinig aansluiting mogelijk met gebieden buiten de gemeente grenzen.

Toekomstperspectief

We gaan nu uit van de bestaande situatie. Alleen met grote aanpassingen in beheer en inrichting is het mogelijk om andere gebieden meer geschikt te maken voor weidevogels. We hebben het hier dan over maatregelen als het kappen van een groot aantal bomen en niet meer mogelijk maken van bedrijfsmatig rendabel intensief agrarisch gebruik. Anders zijn in de gebieden, met uitzondering van de Hekslootpolder, alleen incidentele broedgevallen te verwachten. Er zijn wel mogelijkheden om te investeren in de gebieden die andere natuur dan weidevogels moet bevorderen. Wanneer weidevogels niet meer mogelijk zijn, kan men de inrichting afstemmen op vogels van rietlanden en van open struikbegroeiing. Dit is wel te combineren met bedrijfsmatig rendabel agrarisch gebruik.

* Onder weidevogels verstaan we: kievit, grutto, tureluur, scholekster, krakeend, slobbeend, gele kwikstaart, veldleeuwerik, graspieper, watersnip, kempiaan en zomertaling. Alleen de eerste zes soorten zijn nog (incidenteel) op Haarlems gebied aanwezig; de anderen komen in Haarlem niet meer voor als broedvogel.